

Izvajalec: **LJUDSKA UNIVERZA JESENICE**

Projekt: Center vseživljenjskega učenja Gorenjska

Točka vseživljenjskega učenja:

Dom Dr. Janka Benedika Radovljica
Šercerjeva ulica 35
4240 Radovljica

Gradivo za delavnico

PREGOVORI

Pripravila: **Nada Trošt**

Radovljica, 4 . december 2013

PREGOVORI

Pregovori so v nekaj besedah izražene misli. V njih so v kratki in jedrnatih obliki povzete življenjske izkušnje in ljudske modrosti rodov skozi čas. Običajno so se pregovori širili in ohranjali v obliki rim, da so si jih ljudje lažje zapomnili. Vsak narod ima svoje različice pregovorov.

K pregovorom prištevamo tudi reke, ki so večkrat duhoviti, izreke, rekla in druge v kratkih besedah izražene misli.

PREGOVORE IN REKE DELIMO V SKUPINE, KI GOVORIJO O:

- domu in domovini
- obljubi in besedi
- starih modrostih in navadah
- letnem času
- vremenu
- sreči
- življenju
- ljubezni
- zakonu in družini
- delu, marljivosti in varčnosti
- hrani in pijači
- času
- ne/hvaležnosti, požrešnosti in zavisti
- preudarnosti, učenju in znanju
- minljivosti bogastva in lepote.

PREGOVORI O DOMU IN DOMOVINI

- Ljubo doma, kdor ga ima; kdor ga nima, pa za njim kima.
- Boljša domača gruda, kot na tujem zlata ruda.
- Čuvajmo kot zlato rudo, milo nam domačo grudo!
- Na starem ognjišču rado gori.
- Bolje je malo lastnega, kakor mnogo tujega.
- Težko svojemu brez svojega.
- Kadar izgubiš kar imaš, tega vrednost spoznaš.
- Starih šeg ne vseh zatreti, novih pa ne vseh sprejeti.
- Kdor po tujem hlepi, svoje izgubi.
- Povsod je lepo, a doma je najlepše.
- Vsakomur se svoje najlepše zdi.
- Če človek pol sveta obteče, najboljši kruh doma se peče.
-

PREGOVORI O OBLJUBI IN BESEDI

- Kdor preveč obljublja, zaupanje izgublja.
- Obljuba dela dolg.
- Čisti računi — dobri prijatelji.
- Dejanja so glasnejša od besed.
- Besede mikajo, zgledi vlečejo.
- Da se resnica prav spozna, treba je slišati dva zvona.
- Laž je kakor šilo v žepu; prej ali slej se izda.
- Dosti besed – malo prida.
- Beseda izgovorjena, ne vrne se nobena.
- Beseda lahko močneje udari kot pest.
- Lepa beseda nikomur ne preseda.
- Ni vseeno, kdo kaj reče.
- Bolje je dvakrat vprašati, kot enkrat preslišati.
- Vola primeš za roge, človeka za besedo.

STARE MODROSTI IN NAVADE

- Vsaka pesem se enkrat izpoje.
- Počasi se daleč pride, naglica koristi samo zajcem.
- Daleč od oči, daleč od srca.
- Kakor se koscem streže, tako jim kosa reže.
- Zarečenega kruha se največ poje.
- Kar človek sam prisluži, najbolje obrne.
- Kadar se ti najbolj mudi, se doli usedi!
- Žel boš kar boš sejal.
- Varuj se ga, ki spredaj z medom maže, zadaj figo kaže.
- Kdor ni okusil bridkega, ne pozna sladkega.
- Bolezen pridirja na konju in odide peš.
- Dobra vaga v nebesa pomaga.
- Po toči zvoniti je prepozno.
- Dobrota je sirota.
- Lepa beseda lepo mesto najde.
- Kdor molči, ta devetim odgovori.

PREGOVORI O LETNEM ČASU

- Če prosinec ne zmrzuje, ne sneži, rad sušec to nadomesti.
- Če je svečnica zelena, velika noč bo zasnežena.
- Sveti Valentin je prvi pomladin, ima ključke od korenin
- Če na štirideset mučnikov zmrzuje, še štirideset mrzlih noči prerokuje.
- Če v Sušcu more kmet orati, Malega travna bo moral počivati.
- Če je moker april, bo kmet veliko pridelkov dobil.
- Če Zofija zemlje ne poškopri, vreme poleti prida ni.
- Kakor vreme na Medarda kane, tako ves mesec ostane.
- Po vremenu Jerneja se vsa jesen nareja.
- Če se zgodaj selijo ptiči, bo huda zima ob božiči.

- Sveti Martin iz mošta dela vin.
- Na Barbaro (4.12.) mraz, bo trajal ves zimski čas.
- Kolikor bliže božič mlaja, toliko hujši mraz prihaja.
- Zelen božič, bela velika noč.

PREGOVORI O VREMENU

- Rdeča zora – mokra gora.
- Če se megla zjutraj vzdiguje, slabo vreme napoveduje.
- Če spomladi grmi, se zima ponovi.
- Kadar drevje pozno listje sleče, huda zima bliža se preteče.
- Ob nevihti se hrasta, smreke in vrbe boj, pa raje pod bukvijo in lipo postoj.
- Dosti snega, dosti sena.
- Veter z juga prinaša dež.
- Jasna luna napoveduje prihod slane.
- Ko so na nebu ovčice, ne bo dolgo časa mokro ne suho.
- Ko dežuje pred sedmo uro, se zjasni do enajstih.
- Višje kot so oblaki, lepše je vreme.
- Ko zvok daleč potuje, nevihten dan napoveduje.
- Če se petelin oglašja pred spanjem, bo naslednji dan deževen dan.

PREGOVORI O SREČI

- Ni srečen, kdor veliko ima; srečen je, kdor malo potrebuje.
- Sreča lahko da mnogim preveč, zadosti nikomur.
- Srečen je kdor zna živeti z majhnimi željami.
- Sreča je opoteča; k enim prihaja, ko od drugih odhaja.
- Sreča in pamet se redko srečata.
- Srečo lažje najdeš kot obdržiš.
- Sreča je kakor sonce; ko je najlepša, zatone.
- Padla mu je sekira v med.
- Vsak je svoje sreče kovač.

- Eni srečo imajo, pa niso srečni; drugi jo iščejo, pa je ne najdejo.
- Sreča pamet vzame, nesreča jo pa vrne.
- K srečnemu še tuji prihajajo, pred nesrečnimi pa še domači uhajajo.
- Dokler nisi bil nesrečen, ne veš kaj je sreča.
- Prijatelja spoznaš v nesreči.

PREGOVORI O ŽIVLJENJU

- Pogum življenje krajša, previdnost ga pa daljša.
- Vsako življenje piše svoj roman; samo tiska ga nihče.
- V vsakem življenju pade nekaj dežja.
- Dobra volja pol življenja hrani.
- Kdor dolgo kašlja, dolgo živi.
- Dolgost življenja našega je kratka.
- Če živiš s spomini, ostariš, če z načrti, se pomladiš.
- Delaj kakor bi večno živel, misli, kakor da boš jutri umrl!
- V prvi polovici življenja človek kvari zdravje, v drugi polovici ga pa popravlja.
- Življenje brez ljubezni je kakor leto brez pomladi.
- Če želiš veliko let šteti, moraš od malega zmerno živeti.
- Življenje zajemaj s polno žlico.
- Življenje ni praznik, je delovni dan.

PREGOVORI O LJUBEZNI

- Ko ljubezen govori, razum molči.
- Ljubezni in rdečega nosu ne moreš skriti.
- Vsake oči imajo svojega malarja.
- Ljubezen ima četvero oči, pa je vseeno slepa.
- Ljubezen se pri moškemu začne v očeh, pri ženski v ušesu.
- Ljubezen je z medom namazan križ; med se poliže, križ ostane.
- Ljubezen je kot rosa; pade tako na vrtnico kakor na koprivo.
- Ljubezen brez poljubov je kot kruh brez soli.

- Stara ljubezen ne zarjavi; če ne gori, pa tli.
- Stara ljubezen in star les se rada vnameta.
- Najprej štalca, potem pa kravca.
- Zaljubljeni imajo tudi pozimi pomlad.

PREGOVORI O ZAKONU IN DRUŽINI

- Kri ni voda.
- Kakršen oče, takšen sin.
- Jabolko ne pade daleč od drevesa.
- Drevo se po sadu spozna.
- Dokler je protje mlado, ga je lahko viti.
- Kakor mati prede, tako hči tke.
- Mož je glava družine, žena pa krona – zlata ali trnova.
- Kakor jih starši uče, tako mladiči žvrgole.
- Tašča pozablja, da je bila tudi sama snaha.
- Boljša žlica soka v miru kakor polna miza v prepiru.
- V dobrem zakonu je skrb polovična, veselje pa dvojno.
- Mož in žena sta dva bregova iste reke.

PREGOVORI O DELU, MARLIVOSTI IN VARČNOSTI

- Zvečer s kurami spat, zjutraj s ptički vstat, dan je treba iskat.
- Vse se zmore, če se hoče.
- Brez dela ni jela.
- Lenoba je vseh grdob grdoba.
- Od rok do ust je dolga pot.
- Brez muje se še čevelj ne obuže.
- Pomagaj si sam in Bog ti bo pomagal.
- Kar boš v mladosti sejal, boš v starosti žel.
- Kruha ne naredi moka ampak roka.
- Dobro storiti, pa ne okrog zvoniti.

- Pameten kmet nameni za setev najboljše žito.
- Ni vsak dan nedelja.

PREGOVORI O HRANI IN PIJAČI

- Iz te moke ne bo kruha.
- Še pes ima rad pri jedi mir.
- Bolje črn kos kruha, kakor prazna torba.
- Zrno do zrna pogača, kamen na kamen palača.
- S trebuhom za kruhom.
- Če kruhek pade ti na tla, poberi in poljubi ga.
- Ljubezen gre skozi želodec.
- Lakota je najboljši kuhar.
- Nobena juha se ne poje tako vroča kot se skuha.
- Kdor jezika špara, kruha strada.
- Eno jabolko na dan, odžene zdravnika stran.
- V vinu je resnica.
- Dobro jutro, žganje, zbogom pamet.
- Kdor gre na Dunaj, naj pusti trebuh zunaj.
- Zjutraj jej kot kralj, opoldne kot meščan, zvečer kot berač.
-

PREGOVORI O ČASU

- Čas je zlato.
- Čas zaceli vse rane.
- Čas je najboljši zdravnik.
- Hiti počasi.
- Čas vse dozori.
- Ura zamujena ne vrne se nobena.
- Rana ura, zlata ura.
- Dan se po jutru pozna.
- Ne hvali dneva pred večerom.

- Boljši danes kos kakor jutri gos.
- Kdor prej pride, prej melje.

PREGOVORI O NE/HVALEŽNOSTI, POŽREŠNOSTI IN ZAVISTI

- Lastna hvala, cena mala.
- Kdor ne uboga, ga tepe nadloga.
- Med dvema stoloma se na tla usedeš.
- Kdor druge opravlja na sebe pozablja.
- Kdor se zadnji smeje, se najslajše smeje.
- Kdor izbira, izbirek dobi.
- Najprej pometi pred svojim pragom.
- Kdor visoko leta nizko pade.
- Nepošteno pridobljeno ne pride na drugo koleno.
- Zavist meri na druge, a zadene sebe.
- Če bi zavist gorela, ne bi bilo treba drv.
- Lastni vesti ne ubežiš.
- Dober glas seže v deveto vas, slab pa ostane rad ves čas.
- Kdor visoko leta, nizko pade.
- Kakor pridobljeno, tako izgubljeno.

PREGOVORI O PREUDARNOSTI, UČENJU IN ZNANJU

- Več glav več ve.
- Kar ti v glavi ostane, ti nihče ne vzame.
- Obleka ne naredi človeka.
- Vol je vol, tudi če mu roge odbiješ.
- Znanje molči, neznanje kriči.
- Znanje je bogastvo.
- Oblič mizarju, kopito čevljarju!
- Kovač ima klešče, da si rok ne opeče.
- Kdor veliko ve, malo verjame.

PREGOVORI O MINLJIVOSTI BOGASTVA IN LEPOTE

- Ni vse zlato kar se sveti.
- Veliko bogastvo, velika skrb.
- Nevesta bogata, je rada rogata.
- Ko zlato govori, beseda več ne drži.
- Čez sedem let vse prav pride.
- Za trgovca je domovina njegov žep.
- Kdor vpraša ali je treba, ne da rad.
- Zlata veriga ne da svobode.
- Kdor sebi ne privošči, tudi drugim ne.
- Kar se revežu da, v skrinji ne manjka.
- Kolikor bolj si sebi všeč, toliko manj si drugim.
- Bogat je ta, ki je zadovoljen s tem, kar ima.
- Lepota je minljiva kot veter v pomladi in sonce v dežju.
- Od lepote ni nič vzeti, pa jo vendar vsak hoče imeti.
- Lepota je naravna dota.

Smisel pregovora spoznamo šele takrat, ko sami doživimo njegov pomen.

Viri:

<http://hiperprostor.net/pregovori/pregovori.html>

<http://www.hervardi.com/pregovori.php>

<http://velenje.info/poln-samega-sebe/>

Zbrala in pripravila:

Nada Trošt

december 2013